

Veteranen, partners, dames en heren,

Ik stel het zeer op prijs door de organisatoren van vandaag in de gelegenheid te worden gesteld iets tot u te mogen zeggen. Ik ben ook blij dat het mij eindelijk is gelukt een keer in persoon bij deze reünie van de befaamde Tijgerbrigade te zijn. De organisatoren kloppen jaarlijks bij het Veteraneninstituut aan om ondersteuning en gelukkig is onze ambassadeur Gerrit Vink hier altijd aanwezig, zoals op vele andere Indiëreünies. Maar ook ik als directeur vind het belangrijk om u, veteranen, regelmatig te ontmoeten. Zo kan ik voeling houden met wat er onder u leeft en kan ik de dienstverlening van het Veteraneninstituut waar gewenst aanpassen.

Dames en heren, het is mijn vaste overtuiging dat we omgekomen militairen pas écht eren als we ook hun nog levende kameraden respectvol behandelen. Wat dat betreft is er de laatste twintig jaar in Nederland en met name in de omgang met onze Indiëgangers gelukkig heel wat verbeterd.

Inmiddels zie je dat er waardering voor uw werk ontstaat, en dat we ons als samenleving bewust raken van de onmogelijke positie waarin u door de toenmalige politiek bent gebracht. Pijnlijk daarbij is wel dat die waardering, zeker in nationaal verband, tot voor kort niet of nauwelijks werd uitgesproken.

Wij Nederlanders zijn nooit zo uitbundig en dat was wrang voor die grote groep Indië- en Nieuw-Guineagangers die in de jaren tussen 1945 en 1962 in opdracht van de toenmalige regering tevergeefs heeft geprobeerd het tij van de dekolonisatie te keren.

Bij uw terugkeer in de civiele samenleving ondervond u niet het luisterend oor en het begrip wat minstens een deel van u nodig had, en waarop u in ieder geval allemaal recht had. U kwam terug in een land dat afstand wilde nemen van zijn koloniale verleden - daarbij paste niet een voortdurende herinnering aan het gewelddadige einde van dat tijdperk.

Dat leidde tot een gebrek aan aandacht daarvoor, inclusief het gebrek aan aandacht voor de ruim 6200 militairen die achterbleven op de erevelden in de Oost.

Pas decennia later, medio jaren '80, zie je dan een omslag in denken – een omslag die overigens vooral door u, de Indiëgangers zélf, werd bewerkstelligd en die stapsgewijs heeft geleid tot de ontwikkeling van een voldragen veteranenbeleid. Zo was er in 2003 de instelling van de Nederlandse Veteranendag. En fanatieke voorvechters van de veteranenzaak lobbyden om erkenning en waardering bij de politiek, zoals luitenant-generaal Ted Meines, de vader der veteranen – die u overigens allen hartelijk laat groeten. Hij had hier vandaag graag bij u willen zijn, maar is op dit moment in het Oranjehotel, bij een andere groep zeer gewaardeerde veteranen.

De Inspecteur der Veteranen, nu luitenant-generaal Hoitink, en organisaties als de BNMO, het Veteranenplatform en – sinds 15 jaar – ook het Veteraneninstituut zijn samen met het Ministerie van Defensie nog dagelijks in de weer om alles nog verder op orde te krijgen – en niet zonder succes, durf ik te zeggen. Het meest tastbare bewijs is de Veteranenwet, waarin de erkenning, waardering en zorg voor de veteraan verankerd zijn – en het Veteranenloket, dat 24 uur per dag, 7 dagen per week, paraat staat om veteranen en hun thuisfront van dienst te zijn. Voor mij het

ultieme bewijs dat de politiek heeft geprobeerd te leren van de fouten uit het verleden.

Dat alles neemt echter niet weg dat voor veel jongere Nederlanders de militaire inzet in het voormalig Nederlands-Indië een gebeurtenis is waar ze hooguit ooit iets over hebben gehoord – een alinea in een geschiedenisboek.

Voor heel veel Indiëgangers zélf daarentegen is die inzet van zo lang geleden een hele tastbare werkelijkheid die nog iedere dag een rol speelt in hun leven. Dat geldt zeker ook voor hun partners en familie.

Dat de gebeurtenissen van destijds de gemoederen nog steeds bezig houden werd ook deze week weer duidelijk. Historicus Remy Limpach haalt momenteel het nieuws met zijn nog niet gepubliceerde proefschrift, waarin hij het extreme geweld van de Nederlandse troepen in voormalig Nederlands-Indië “structureel” noemt. Hoe zit dat nu precies? Ik wil van deze gelegenheid toch gebruik maken in te gaan op deze actualiteit.

De overheid heeft buitensporig geweld in de jaren 1945-1949 jarenlang aangeduid met de term ‘excessen’, oftewel: iets dat incidenteel voorkwam. Criticasters beweerden juist dat het gebruik van extreem geweld van bovenaf werd opgelegd en onlosmakelijk deel uitmaakte van het optreden van de hele troepenmacht. Volgens Remy Limpach ligt de waarheid in het midden. Hij toont met zijn onderzoek dat de term ‘systematisch’ niet juist is, maar dat het gebruik van buitensporig geweld wel vaker voorkwam dan overheid en historici tot nu toe aannamen en meer verweven was met de aard van het optreden.

Wij op het Veteraneninstituut zijn niet geschrokken van Limpachs conclusie: iedereen met interesse voor het verleden weet inmiddels dat de dekolonisatie van Nederlands-Indië een keiharde guerrillastrijd was, waarin tal van Indonesische groeperingen ook nog eens elkaar te lijf gingen. Alle partijen hebben zich daarbij schuldig gemaakt aan extreem geweld. En we vermoeden al langer – mede door de boeken, herinneringen en verhalen van Indiëveteranen zelf – dat extreem geweld ook aan Nederlandse zijde vaker is voorgekomen dan tot nu toe officieel werd onderkend.

Limpach benadrukt in de pers dat zijn conclusie – dat het extreme geweld structureel van aard was – beslist *Niet* impliceert dat een meerderheid van de veteranen hierbij betrokken was. In zijn onderzoek komen bovendien ook de oorzaken van de gewelddadigheden genuanceerd aan bod, en die lagen vaak buiten de invloedssfeer van de individuele militair. Veel Indiëveteranen waren daar zelf óók slachtoffer van. Denk bijvoorbeeld aan de slechte opleidingen en uitrusting, het gebrek aan inlichtingen en het soms desastreuze effect van jarenlange, uitputtende inzet op moreel en discipline. Denk ook aan een overambitieuze legerleiding die de vijand onderschatte, in combinatie met troepentekorten. Dergelijke factoren hebben ontsporingen van geweld in de hand gewerkt.

Ik denk dat dit onderzoek ook tot meer begrip zal leiden voor de onmogelijke situatie waarin veel Indiëgangers destijds terecht kwamen. Een confronterende en kritische terugblik op het eigen militair verleden acht ik belangrijk. Zo’n onderzoek staat de waardering voor u, Indiëveteranen, als groep echter beslist niet in de weg. Jaarlijks blijkt dat weer tijdens de Nederlandse Veteranendag en uit publieke opiniecijfers. Niet voor niets heeft minister-president Rutte onlangs tijdens de Indiëherdenking in

Roermond die maatschappelijke waardering weer volmondig namens ons allen uitgesproken!

Veteranen,

De rijen van u als Indiëgangsters dunnen snel uit. Ik hoor in mijn rondgang door Nederland regelmatig dat men zorg heeft om de continuïteit van de herdenkingen en de verenigingen van Indiëveteranen. Herdenkingen zoals die in Roermond zullen echter blijven doorgaan, ook nu de generaties veteranen elkaar opvolgen. En ook die verenigingen doen er moeite voor de continuïteit voor hun leden te borgen. Ik vind dat ook belangrijk. Straks zullen immers de jonge mannen en vrouwen die nu vechten in bijvoorbeeld Afghanistan de fakkel van de Indiëgangsters overnemen.

Zij het anders dan in de naoorlogse jaren werden ook zij geroepen, en ú als Indiëgangster was daarbij voor hen een inspirerend voorbeeld. Wij zijn u daarvoor dankbaar en we zullen dat niet vergeten.

Wij wij ook nadrukkelijk niet zullen vergeten zijn de partners van de veteranen. Zeker bij de Indiëgangsters waren zij het immers die u opvingen als het niet goed met u ging. De overheid had destijds geen oog voor de psychische nood, die destijds afgedaan werd met termen als Tropenkolder. Maar u als partners stond pal naast, achter en voor uw Indiëveteraan. Ik betuig daarvoor hierbij mijn diepste respect en dank u voor wat u gedaan heeft!

En ook de tweede generatie verdient waardering. Ook hier in de zaal zie ik daar representanten van. Ook u helpt de Indiëveteraan, zodat deze vandaag hier aan deze reünie kan deelnemen. Een van u wil ik graag even naar voren hebben en dat is Marianne Pragt. In haar kan ik dan namelijk alle organisatoren dank zeggen voor hun inspanningen. En bovendien kan ik haar een certificaat overhandigen dat deze reünie ook voor de komende 5 jaar weer zeker stelt!

Veteranen, dames en heren,

Door de overdracht van dit certificaat wil ik namens vele partijen iets benadrukken. Wij willen namelijk ook in de toekomst uw inzet en offers in Indië blijven herdenken en waarderen. Op die manier maken we als samenleving duidelijk dat we ons met u verbonden voelen, dat we solidair zijn en dat we uw ervaringen blijvend tot de onze willen maken. U was er toen wij dat van u vroegen. Omgekeerd mag u er op rekenen dat wij er zullen zijn als u dat nodig heeft. Vandaag en in de dagen die nog zullen komen.

U heeft in naam van Nederland belangrijk en vaak gevaarlijk werk verricht. Daarvoor verdient u respect en waardering. Ik hoop dat het mij door middel van deze woorden lukt u iets van die waardering en dat respect over te brengen. Dat geldt dan u en de offers die u bracht het geldt bovenal in respectvolle herinnering van uw sobats die alleen nog in gedachten en in uw hart bij u kunnen zijn. Ik dank u voor uw aandacht.